

Document	Archeologische Quickscan
Plangebied	Uitbreiding Slimweg 42, Lutjebroek, gemeente Stede Broec
Adviesnummer	20104
Opsteller(s)	C.M. Soonius (regio archeoloog) & A.S. de Groot (archeoloog)
Datum	07-05-2020

Advies	Vrijgeven.
Vervolgtraject	Geen.

Archeologische Quickscan

1. Inleiding

Op verzoek van de gemeente Stede Broec (contactpersoon: Marcel Kok) is gekeken naar het aspect archeologie met betrekking tot de uitbreiding van het bedrijf van de firma Gourmet aan de Slimweg 42 in Lutjebroek, gemeente Stede Broec (afb. 1). Uitbreiding hal 3 heeft een omvang van ca. 2.500 m² en is momenteel grotendeels in gebruik als grasland. Het oostelijke deel is verhard. Uitbreiding hal 4/5 heeft een omvang van ca. 1.925 m² en is momenteel verhard.

Funderingsplannen zijn nog niet aangeleverd, maar het zal waarschijnlijk op dezelfde wijze gebeuren als gebouw 6 t/m 10. Voor deze ontwikkeling is in 2014 een archeologische quickscan vervaardigd.¹ Hierbij werd geconcludeerd dat nader archeologisch onderzoek niet noodzakelijk was op basis van de veldtoets die is uitgevoerd.

2. Beleidskaart archeologie

Archeologie West-Friesland heeft voor de gemeente Stede Broec een archeologische beleidskaart ontwikkeld. De beleidskaart archeologie met toelichting is op 9 december 2019 vastgesteld door de gemeenteraad.² Op de beleidskaart archeologie is aangegeven waar de bekende archeologische waarden zich bevinden en welke archeologische verwachtingen er zijn. De waarden en verwachtingen zijn gecombineerd met een beleidsadvies per zone. Voor de beleidskaart zijn onder andere bodemkaarten gebruikt om de archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de prehistorie nader te specificeren. Ook de reeds onderzochte percelen zijn verwerkt. Volgens de beleidskaart ligt de uitbreiding hal 3 in een zone met een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de Bronstijd. Hier is een vrijstellingsgrens van 1.000 m² aan verbonden (afb. 2). De uitbreiding hal 4/5 ligt in een zone die is vrijgesteld voor archeologisch onderzoek.

¹ Verduin & Soonius 2014

² Soonius & Van Leeuwen 2019.

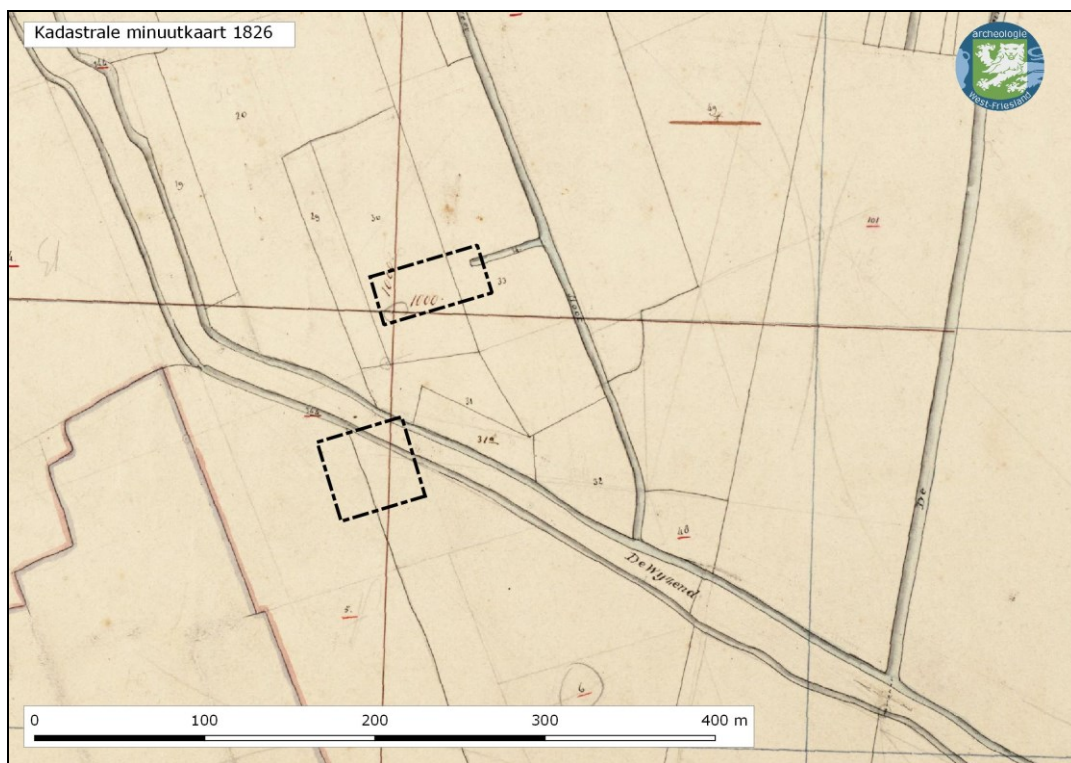
Afbeelding 1. Ligging plangebied op recente luchtfoto (bron: PDOK).

Afbeelding 2. Ligging plangebied op beleidskaart archeologie.

3. Historisch kaartmateriaal en overige bronnen

Voor het bepalen van de aanwezigheid van bewoningsresten uit de Nieuwe Tijd kan gebruik worden gemaakt van historisch kaartmateriaal. Op de kaart van Dou staat geen bebouwing aangegeven. Wel is de Wijzend zichtbaar. Dit is een binnenwaterkerende dijk of kade die ter hoogte van het zuidelijke plangebied ligt. Op de kadastrale minuut uit 1826 is de Wijzend met aan weerszijden een sloot duidelijk zichtbaar (afb. 3). Vanwege het ontbreken van bebouwing geldt binnen het plangebied een lage archeologische verwachting voor resten uit de Nieuwe tijd.

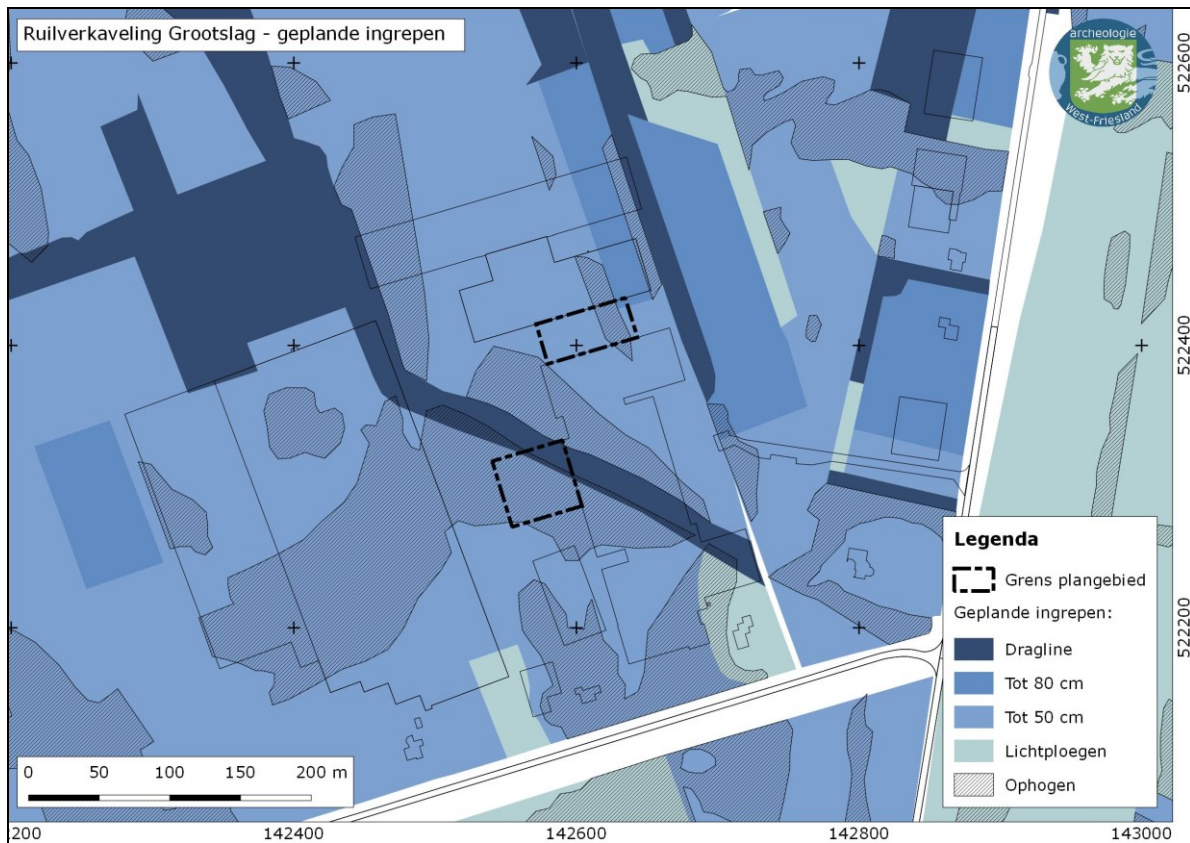
Afbeelding 3. Ligging plangebied op kadastrale minuut uit 1826.

Tot na de ruilverkavelingswerkzaamheden is in de directe omgeving geen bebouwing aanwezig. In de jaren '70 van de 20ste eeuw is polder het Grootslag ingrijpend aangepast in het kader van de ruilverkaveling. Hierbij zijn veel percelen opgehoogd, afgegraven en geëgaliseerd. De Wijzenddijk is bij de ruilverkaveling Grootslag geëgaliseerd en de kavelindeling uit de Middeleeuwen is ingrijpend gewijzigd. Op de kaart met geplande ingrepen voor de ruilverkaveling van polder het Grootslag is zichtbaar dat het de bedoeling was ter hoogte van de Wijzenddijk met de dragline grondverbetering uit te voeren. Voor het overig deel van het plangebied staat aangegeven dat tot 50 cm zou worden gediepploegd en daarna delen zouden worden opgehoogd (afb. 4).

4. Archeologische en geologische bronnen

Aan de hand van bodemkaarten kan inzicht worden verkregen in de verwachting voor vindplaatsen uit de prehistorie. Binnen het plangebied geldt een hoge verwachting voor vindplaatsen uit de Bronstijd. Op de vereenvoudigde bodemkaart van Ente (1963) ligt het plangebied namelijk grotendeels op zavelgronden en op zavel- op kleigronden (afb. 5). Over het algemeen geldt voor de zandige tot zavelige banen in het landschap een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de Bronstijd. Prehistorische bewoners vestigden zich voornamelijk op deze hogere delen in het landschap. Uit archeologisch onderzoek uit 2011 is echter gebleken dat in de Bronstijd ook op de kwelders gewoond werd.³ Voor deze kleigronden geldt een middelhoge verwachting. Mogelijk aanwezige sporen uit de prehistorie bevinden zich direct onder de bouwvoor.

³ Roessingh & Lohof 2011.

Afbeelding 4. De ligging van het plangebied (zwarte stippellijn) op de kaart met geplande ingrepen voor de ruilverkaveling van polder het Grootslag (Bron: Grontmij 1976).

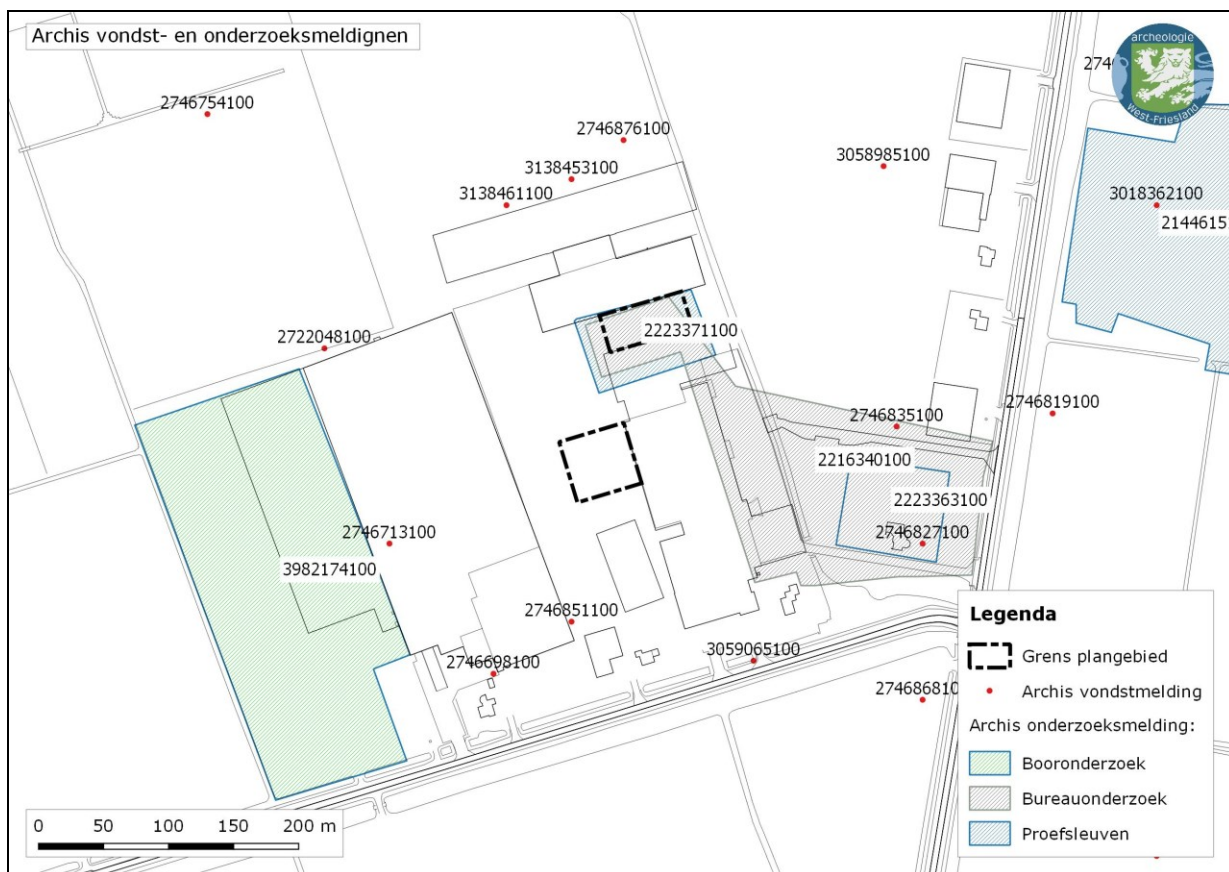
Afbeelding 5. De ligging van het plangebied (zwarte stippellijn) op de bodemkaart van Ente uit 1963.

In Archis staan vijf onderzoeken en veel vondstmeldingen geregistreerd nabij het plangebied (afb. 6). Hieronder volgen de voor onderhavige plangebied meest relevante onderzoeken.

Ter hoogte van het noordelijke deel van het plangebied heeft in 2008 een proefsleuvenonderzoek plaatsgevonden.⁴ De onderzoekslocatie bevond zich ter hoogte van het noordelijke deel van het huidige plangebied (uitbreiding hal 4/5). Op basis van het proefsleuvenonderzoek bleek dat hele plangebied in zeer recente tijd tot op een diepte van 0,8 tot 1,2 meter onder maaiveld is omgezet. Alle eventueel aanwezige archeologische sporen zijn hierbij verdwenen.

Ten westen van het plangebied is een archeologisch onderzoek in de vorm van een bureauonderzoek en een verkennend booronderzoek uitgevoerd.⁵ Op basis van het uitgevoerde verkennend booronderzoek kon gesteld worden dat er binnen het plangebied geen waardevolle archeologische resten uit de Bronstijd aanwezig zijn. Het onderzoeksgebied is ten tijde van de ruilverkaveling geëgaliseerd en mogelijk ook gediepploegd. Het bodemprofiel is in zijn geheel kalkrijk en de bouwvoor of de menglaag eronder gaat abrupt over op de onderliggende mariene afzettingen. Er is geen oude bodem of zwarte laag aanwezig die correspondeert met het loopvlak uit de Bronstijd. De top van deze mariene afzettingen is niet meer aanwezig. Mogelijk zijn dieper ingegraven sporen uit de Bronstijd nog wel aanwezig. Het plangebied is vrijgegeven met betrekking tot het aspect archeologie.

Bovenstaande onderzoeksgegevens van uitgevoerd veldwerk zijn verwerkt in de beleidskaart archeologie (zie afb. 2).

Afbeelding 6. Ligging plangebied (zwarte stippellijn) ten opzichte van archeologische onderzoeken, gemeld in Archis.

⁴ Médard & Vaars 2008 Archiszaaknummer 2223371100.

⁵ Van Leeuwen & Soonius 2016.

Zoals onder kopje 3 van dit document al is aangegeven zijn de bodemingrepen ten tijde van de ruilverkaveling vrij ingrijpend geweest in de omgeving van het plangebied. Mevr. dr. W. Metz heeft veel van deze werkzaamheden vanuit de lucht vastgelegd.⁶ In haar proefschrift uit 1993 beschrijft zij aan de hand van luchtopnamen het verdwijnend prehistorisch landschap. Eén van de dia's laat de locatie van het plangebied zien op het moment van ruilverkaveling (afb. 7, 20W-29-11). Op de dia zijn door het omzetten van de bovengrond de grondsporen duidelijk aan het licht gekomen. Naast natuurlijke waterstromen zijn middeleeuwse ontginningsloten (rechte lijnen) en prehistorische sporen (kringen) zichtbaar. Het Wijzenddijkje is hier nog aanwezig. Ter hoogte van het noordelijke plangebied zijn veel prehistorische sporen zichtbaar. Deze zijn tijdens het proefsleuvenonderzoek in 2008 niet meer aangetroffen. Dat betekent dat na het maken van deze dia nog meer bodemverstoringen hebben plaatsgevonden. Ter hoogte van het zuidelijke deel van het plangebied zijn geen sporen zichtbaar. Voor dit deel geldt een hoge archeologische verwachting voor resten uit de Bronstijd.

Afbeelding 7. Het plangebied (rode cikel, bij benadering) op een dia gemaakt tijdens de ruilverkaveling (20W-29-11, De Vries-Metz 1993). Het zuiden ligt boven.

5. Veldtoets

Om de hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de Bronstijd te toetsen is op 7 mei 2020 een veldtoets uitgevoerd ter hoogte van de uitbreiding hal 3. Het plangebied was deels opgehoogd met een tijdelijk gronddeppot (afb. 8), was deels verhard met asfalt en lag deels braak. De twee boringen zijn gezet op het onverharde en niet opgehoogde deel van het plangebied (afb. 9; bijlage 1). Beide boringen hebben een verstoorde bovenlaag van resp. 85 en 70 cm. Hieronder gaat het bodemprofiel abrupt over in een lichtgrijze matig tot sterk siltige kalkrijke klei. De klei is deels gerijpt en lijkt niet erg geschikt voor bewoning in de prehistorie. Mogelijk is het oorspronkelijke loopvlak uit de prehistorie verdwenen. Vanaf 1,1 m –Mv gaat de matig slappe klei abrupt over in een matig tot zwak siltig uiterst fijn zand. In deze laag zijn plantenresten aanwezig, hetgeen wijst op een geulafzetting. Op basis van het ontbreken van een intact bodemprofiel kan de hoge archeologische verwachting binnen het plangebied naar beneden worden bijgesteld.

⁶ De Vries Metz 1993.

Afbeelding 8. Plangebied gefotografeerd richting zuidwesten tijdens de veldtoets.

Afbeelding 9. Boorpuntenkaart op een recente luchtfoto.

6. Conclusie & advies

Ten behoeve van een uitbreiding van het bedrijf van de firma Gourmet aan de Slimweg 42 in Lutjebroek is een archeologische quickscan uitgevoerd. Uitbreiding hal 3 heeft een omvang van 2.500 m² en is momenteel in gebruik als grasland. Uitbreiding hal 4/5 ligt in een deel dat al was vrijgegeven met betrekking tot het aspect archeologie.

Voor de uitbreiding hal 3 gold een hoge archeologische verwachting. Op 7 mei is een veldtoets uitgevoerd om de hoge archeologische verwachting te toetsen. Op basis van de aangetoonde versterking van het bodemprofiel kan de hoge archeologische verwachting naar beneden worden bijgesteld.

De directe (bebouwde) omgeving van het plangebied staat voor een deel nog aangegeven met vrijstellingsgrenzen op de beleidskaart archeologie. De kans dat hier nog archeologisch waardevolle resten kunnen worden aangetroffen is zeer klein door de zware bebouwing (incl. laadkuilen). Dit resulteert in een vrijgavekaart die verder reikt dan de geplande bodemingrepen (afb. 11).

Archeologie West-Friesland adviseert de voorgenomen ingrepen vrij te geven met betrekking tot het aspect archeologie.

Afbeelding 10. Vrijgavekaart aan de hand van veldtoets en andere veldwaarnemingen.

7. Bronnen

Archis 3.0

Ente, P.J., 1963. Een bodemkartering van het tuinbouwcentrum 'De Streek'. *De bodemkartering van Nederland*, deel XXI. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.

Leeuwen, J. van & C.M. Soonius, 2016. Slimweg 38, Lutjebroek, gemeente Stede Broec. Een bureauonderzoek en verkennend booronderzoek. *West-Friese Archeologische Notities* 1. Archeologie West-Friesland, Hoorn.

Médard, A. & J.P.L. Vaars, 2008. Inventariserend veldonderzoek (proefsleuven) Voetakkers 16 en Slimweg 42, Lutjebroek, gemeente Stede Broec, *Hollandia reeks* 241. Hollandia, Zaandijk.

Nyst, C.L., 2008. Bureauonderzoek naar de archeologische waarde van het plangebied Voetakkers 16/Slimweg 42 te Grootebroek, gemeente Stede Broec. *SCENH-rapport* 131. Cultureel Erfgoed Noord-Holland, Haarlem.

Roessingh, W. & E. Lohof, 2011. Bronstijdboeren op de kwelders. Archeologisch onderzoek in Enkhuizen – Kadijken. *ADC-Rapport* 2200/*ADC Monografie* 11. ADC-ArcheoProjecten, Amersfoort.

Soonius, C.M. & J. van Leeuwen, 2019. Toelichting Beleidskaart Archeologie gemeente Stede Broec. *Westfriese Archeologische Notitie (WAN)* 5. Archeologie West-Friesland, Hoorn.

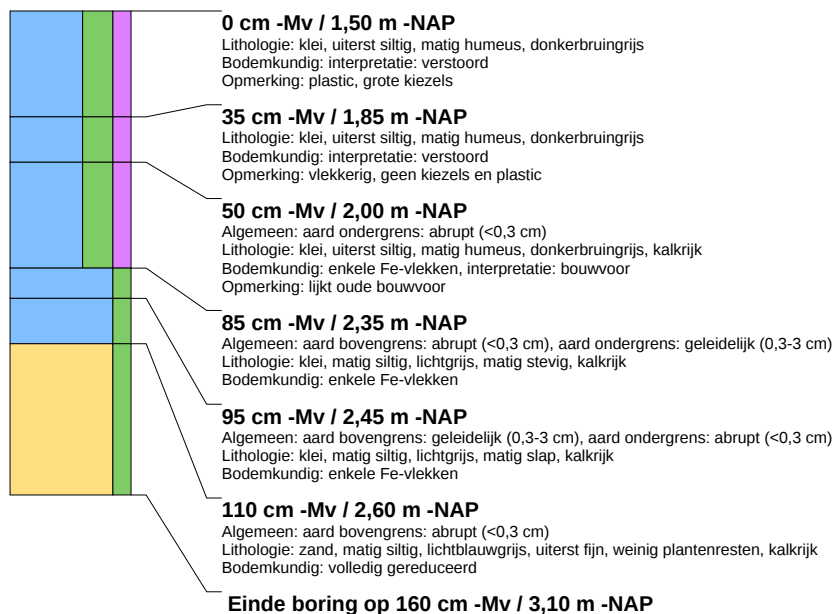
Vos, P. & S. de Vries 2013: 2e generatie palaeogeografische kaarten van Nederland (versie 2.0). Deltares, Utrecht. Op 20-04-2017 gedownload van www.archeologieinnederland.nl.

Vries-Metz, W.H de, 1993. *Luchtfoto-archeologie in oostelijk West-Friesland. Mogelijkheden en resultaten van archeologische Remote Sensing in een verdwijnend prehistorisch cultuurlandschap*. Proefschrift Universiteit van Amsterdam.

Bijlage 1. Boorbeschrijving

boring: 20104-1

beschrijver: CS/AG, datum: 7-5-2020, X: 142.575, Y: 522.318, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 20A, hoogte: -1,50, precisie hoogte: 1 dm, referentievak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Holland, gemeente: Stede Broec, plaatsnaam: Lutjebroek, opdrachtgever: Gemeente Stede Broec, uitvoerder: Archeologie West-Friesland

boring: 20104-2

beschrijver: CS/AG, datum: 7-5-2020, X: 142.570, Y: 522.300, precisie locatie: 10 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 20A, hoogte: -1,50, precisie hoogte: 1 dm, referentievak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Holland, gemeente: Stede Broec, plaatsnaam: Lutjebroek, opdrachtgever: Gemeente Stede Broec, uitvoerder: Archeologie West-Friesland

